

DE KNIPOOG

De Knipoog

*Een zwerftocht door Europa
tijdens de Tweede Wereldoorlog*

MILY WEISGLAS-KAUFMANN

UITGEVERIJ U2PI

©2015 Mily Weisglas-Kaufmann / Uitgeverij U2pi

Titel: De Knipoog

Auteur: Mily Weisglas-Kaufmann

Uitgeverij U2pi BV, Den Haag

Website uitgever: www.jouwboek.nl

ISBN: 978-90-8759-505-0

NUR: 689

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

*Ter herinnering aan mijn ouders,
mijn broer en mijn echtgenoot*

Inhoudsopgave

1	Oorlog	9
2	De tocht naar Zwitserland van Max	18
3	Plan Zwitserland	24
4	De financiering van de reis	26
5	Mijn broer Han	28
6	Mijn onderduik	31
7	België	40
8	Brussel	44
9	Vaders reis en zijn einde	46
10	Waterloo	49
11	Op weg naar Frankrijk	52
12	La Vignette	74
13	Parijs	78
14	De knipoog	84
15	De brief van Han	95
16	Naar Lyon	97
17	De kist	99
18	Weerzien Han	105
19	Het ongeloofelijke verhaal van Bram en Ali Nathans	107
20	Lyon	110

21	Jean Weidner	112
22	Voorbereiding voor de laatste stap	117
23	De laatste fase	120
24	De laatste twee dagen	121
	Nawoord	129

Oorlog

Toen de Duitsers op 10 mei 1940 Nederland binnenvielen was ik 17 jaar oud.

Die dag, of liever die nacht, zal ik nooit vergeten. We hoorden de bommen op Schiphol. Mijn vader was net terug uit Parijs. Ondanks het lawaai was hij haast niet wakker te krijgen.

Toen speelde zich het volgende af: mijn broer en ik moesten naar de zolder, waar een koffer stond met donzen dekbedden. Daar sliepen we 's winters bij strenge vorst onder. Ze waren nog afkomstig van mijn grootouders, die indertijd in Geldern, bij de Hollandse grens in Duitsland, woonden. Die moesten we naar beneden slepen, dat wil zeggen naar de tweede verdieping, waar onze flat lag, daarna moesten we van mijn moeder met zijn vieren in de zitkamer gaan zitten, op vier diepe fauteuils, en diep onder de dekbedden duiken. En dit alles terwijl het hoogzomer was! Voor het geval er een bom op ons huis zou vallen. Een paar uur later ging mijn vader een soort plakband, dat speciaal voor dit doel verkocht werd, op alle ruiten plakken, opdat deze niet zouden breken, maar slechts barsten. Zo begon de oorlog voor ons.

Ik was leerling van de 5^e klas gymnasium van het Amsterdamsch Lyceum. Samen met mijn vijf jaar oudere broer Johan, die na zijn eindexamen bij de Amsterdamsche Bank aan de Heerengracht werkte, en mijn ouders, Frits Kaufmann, die toen 51 jaar was en Marie Kaufmann-Parser, 43 jaar, woonde ik in Amsterdam-Zuid, in de Euterpestraat 106 in een ruime flat, waarheen we in 1928 zijn verhuisd.

Mijn ouders zijn in 1917 getrouwd. Zij zijn toen gaan wonen in de Johannes Verhulststraat, een benedenhuis, achter het concertgebouw, waar toen nog alleen polders waren en de bebouwing nog maar net begonnen was. Mijn grootouders, die in de binnenstad van Amsterdam woonden, zeiden: ‘Wat zijn jullie van plan? Gaan jullie in die rimboe wonen?’

Vader had samen met zijn compagnon Piet Uiterwijk een eigen zaak, aan de Keizersgracht 225, het huis met de blauwe ramen, genaamd De Kooper Moolen. (De bouwer van het prachtige huis had een kopermolen op de Veluwe.) Zij importeerden dure Franse stoffen, zijde en fluweel, met name uit Lyon. In die tijd werd er nog veel zelf genaaid, de confectie was nog lang niet zo groot als later. En, merkwaardig, hij importeerde, ook uit Frankrijk, moderne etalagepoppen, met kale hoofden, iets heel nieuws voor die tijd!

Vader had een goed inkomen en geldzorgen waren er niet. Totdat de crisistijd van de dertiger jaren aanbrak. De Nederlandse regering voerde de zogenaamde contingentering in, een woord, dat ik nooit vergeten heb. Dat betekende, dat vader maar de helft van de import mocht invoeren, dit ter bescherming van de Nederlandse textielindustrie. Moeder nam toen een baan aan bij de Bijenkorf, in die tijd iets bijzonders voor een getrouwde vrouw. Zij moest inkopen doen in de Bijenkorf in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag. De bedoeling was te controleren hoe het personeel zich ten aanzien van de klant gedroeg. Ik zie haar nog ijverig tikkend achter de ouderwetse schrijfmachine zitten. De inkopen gingen natuurlijk terug naar het bedrijf. Ik vond het helemaal niet prettig als ik uit school kwam en moeder niet achter de theepot zat! Ik was toen beslist minder geëmancipeerd dan zij!

Vanuit de ramen aan de straatkant van onze flat keken we uit op de meisjes-HBS in de Euterpestraat. Nu een beruchte naam. De Duitsers hebben die school na hun intocht in Amsterdam meteen in gebruik genomen als hoofdkwartier van de S.S. Wie had dat ooit kunnen denken en wie had kunnen vermoeden wat zich daar allemaal af zou spelen gedurende die vreselijke oorlogsjaren. Het voordeel was, dat we konden zien

wanneer er overvalwagens uitrukten. We waarschuwden dan vooral jonge mannen (uit onze kennissenkring) waar de Duitsers het op gemunt hadden. Veel later, toen ik één van deze jonge mannen ontmoette, zei hij: ‘jullie hebben ons het leven gered!’

Maar we wisten die eerste weken van de bezetting natuurlijk nog niets van wat komen zou. Wel hoorde je al verhalen van mensen, die met de arm gestrekt de intocht van de Duitsers verwelkomden.

Op de lagere school, de Willemsparkschool, was ik bevriend met Lieke van der Z. Haar vader was een bekende kinderarts. Hij, zijn vrouw en de dochters stonden aan de stoep van de Cornelis Krusemanstraat, waar zij woonden, om de Duitsers te verwelkomen, met gestrekte arm. Drie dochters. De vierde wilde er niets van weten en heeft haar ouderlijk huis daarna verlaten! Mensen, waarvan je dit nooit had verwacht, een aardig gezin, waar ik als vriendinnetje van de jongste dochter geregeld in huis kwam!

Hoewel mijn ouders beiden uit een Joods gezin kwamen, deden zij na hun huwelijk eigenlijk niet veel meer aan het Joodse geloof. Maar voor de Duitsers waren we natuurlijk 100 procent Joods.

Die eerste zomermaanden, direct na de inval in mei, was er voor ons eigenlijk nog niet veel aan de hand. Ik ging

gewoon over naar de eindexamenklas van het lyceum. Het zou het laatste jaar worden dat Joodse kinderen naar hun eigen school konden gaan. In 1941 moesten zij naar speciale Joodse scholen.

Wel kwamen er in het najaar van 1940 al speciale maatregelen tegen Joodse ambtenaren, hoogleraren en leraren. Zij werden door de Duitse bezetters ontslagen! Toen hadden we al moeten beseffen wat ons te wachten stond. Maar we bleven hopen, ze zouden de Nederlandse Joden toch verder wel met rust laten? Hoe vreemd ook achteraf, we zeiden: ach, als dat alles is! Ik kon nog tennissen in mijn club achter het stadion, we hadden nog feestjes, hoe raar dat ook mag klinken, de school ging nog gewoon door, we hadden nog geen honger.

In de zomer 1941 deed ik eindexamen. Een geluk dat ik dat nog op mijn eigen school kon doen.

Er waren immers al razzia's geweest op jonge Joden. Met vreselijke gevolgen. Ze werden naar het concentratiekamp Mauthausen in Oostenrijk gestuurd, waarvandaan al spoedig doodsberichten kwamen! Dat was het vreselijke begin van wat volgen zou! En toen begon pas de echte angst. Gunning, de rector van het lyceum (die zich gedurende de hele oorlog buitengewoon moedig heeft gedragen; hij werd door de bezetters gearresteerd en

heeft enige maanden in het beruchte concentratiekamp Amersfoort gevangen gezeten), heeft de Joodse jongens gedurende de examenweken niet meer naar huis laten gaan, maar in de school laten logeren, opdat zij niet op straat opgepakt zouden worden!

Met mijn klasgenoten kon ik na het eindexamen nog een week mee naar het buitenhuis van een van de ouders, ik werd nog meegevraagd op een zeiltocht, dus... zo praatten we onszelf maar in, het viel nog mee!!

Het vreemdste was eigenlijk dat de Duitsers in 1940 toestemming gaven voor een zomerkamp in de duinen bij Haarlem voor Joodse jongeren.

En wie heb ik daar ontmoet: Max, mijn latere man! Een hele week verbleven we in een jeugdherberg, waar we liedjes zongen, voornamelijk Hebreeuwse liedjes, want de meesten waren Zionisten, ook Max, die trouwens één van de kampleiders was. Ik neuriede maar een beetje mee, want ik kende die liedjes niet en ook geen Hebreeuws, terwijl ik naar Max lonkte! En hij naar mij. Mijn ouders vonden het goed dat ik deel zou nemen aan het kamp dat een week zou duren. Achteraf gezien een riskant gebeuren, de Duitsers hadden de deelnemers toen al, in 1940, kunnen deporteren naar een concentratiekamp. In het kamp werd druk gediscussieerd over Zionisme,